

Asia: VN/32478/2021

Kaivosveron toteuttamista arvioivan työryhmän arviomuistio

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Puhtaan Saimaan puolesta ry kiittää mahdollisuudesta lausua kaivosveron toteuttamista arvioivan työryhmän arviomuistiosta.

Lähtökohta

”Hallitus teki vuoden 2022 talousarvioneuvotteluissa linjauksen, että Suomessa otetaan vuonna 2023 käyttöön kaivosvero. Kaivosveron tavoiteltu verotuotto on 25 miljoonaa euroa vuodessa. Verotuotosta 60 prosenttia ohjataan kaivosten sijaintikunnille ja 40 prosenttia valtiolle.”

”Kaivosveron tarkoituksena on ottaa huomioon kaivosmineraalien luonne uusiutumattomina luonnonvaroina. Vaikka vero kohdistuu uusiutumattomiin luonnonvaroihin, veron ensisijainen tavoite ei kuitenkaan ole niiden käytön väheneminen, vaan tavoitteena on ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus uusiutumattomien mineraalivarojen käytöstä.”

Työryhmän arviossa olisi tullut tarkemmin punninta sitä, onko hallituksen neuvottelujen tuloksen muodostunut tavoite vuosittaisesta 25 miljoonan euron verotuotosta ”kohtuullinen korvaus uusiutumattomien mineraalivarojen käytöstä”. Samoin punninta vaikutuksista, mikäli verotuotosta 60 prosenttia ohjataan kaivosten sijaintikunnille ja 40 prosenttia valtiolle, ansaitsisi suuremman painon.

Kohtuullinen korvaus

Helsingin yliopiston maailmanpolitiikan yliopistonlehtori Matti Ylönen totesi eduskunnan talousvaliokunnan kuultavana, että Suomessa ”kaivosyriyten alhainen kokonaisveroaste on poikkeuksellisen alhainen, etenkin suhteessa maamme tarjoamaan hyvään toimintaympäristöön”. Hänen lausuntonsa mukaan metallimalmikaivosyhtiöiden vuosina 2015–2017 maksamat noin 26,7 miljoonan euron tuloverot vastaavat noin 4,5 prosenttia voitollisten yhtiöiden tuona ajanjaksona tekemästä 596,8 miljoonan euron liiketuloksessa. Maailmanlaajuisesti 20 suurimmalla kaivoskonsernilla suhde rojalteihin ja yhteisöverojen suhde voittoihin on ollut 43 prosenttia vuosina 2013–2017.

Vaikka ”kohtuullinen korvaus” on hankalasti määriteltävä, kansainvälinen vertailu kuitenkin selkeästi puoltaa käsitystä siitä, että kohtuullinen korvaus Suomen kallioperän aarteista on moninkertaisesti suurempi kuin 25 miljoonaa euroa vuodessa.

Huomattava on myös se, että kaivokset saavat jatkossakin energiansa edullisesti hallituksen pyörrettyä ohjelmansa linjauksen kaivosten sähköveroluokan muuttamisesta. Näillä suunnitelmilla kaivosveron kustannus näytetään siis korvaavan kaivosyrityksille sähkön edullisella hinnalla. Kohtuullista korvausta ei ole hallituksen eurotavoitteella mahdollista saavuttaa.

Kunnat

Kaivosverotuoton jakaminen saattaa asettaa talousvaikeuksissa olevia kuntia ikäviin tilanteisiin, joissa kunnat ovat pakotettuja päästämään kaivosyhtiön alueelleen tahtomattaan. Lainsäädännön ei tule aiheuttaa tällaisia vaikutuksia. Kaivostoiminnan verottaminen ja oikeus verotuottoon on kansainvälisesti yleensä annettu kuntia ylemmille hallinnon tasoille. Malli jättää kunnat keskenään epätasa-arvoiseen tilanteeseen silloin, kun veroa ohjautuu yhdelle kunnalle, mutta haitat viereiselle kunnalle. Valtiolle ohjattavalla verolla ja osan siitä tulouttamisella kunnille tämä ongelma voitaisiin välttää.

Ympäristö ja kaivostoiminnan haitat

Huoli ympäristöstä on ollut yksi keskeisistä syistä kaivosveron selvittämiseksi. Työryhmän muistiossa on linjattu, etteivät tarkastellut veromallit perustu ympäristönsuojelullisiin tavoitteisiin eikä verolla pyritä vaikuttamaan kaivosten aiheuttamiin ympäristöhaittoihin. Aiheuttaja maksaa –periaate olisi kuitenkin tullut huomioida kaivosveromalleja arvioitaessa. Kaivostoiminnasta, erityisesti metallikaivoksista, on ympäristölle huomattavaa ja pitkäaikaista haittaa. Tätä ei voida ohittaa mikäli yhteiskunnalle halutaan kaivostoiminnasta kohtuullinen korvaus.

Mikä mallin tulisi olla

Vain kerran hyödynnettävissä olevista kaivannaisista kerätään kaivosyhtiöiltä veroja, jotka rahastoidaan jakamaan arvoa myös tuleville sukupolville ja kattamaan kaivostoimintaan väistämättä liittyviä ympäristöhaittoja. Rahaston avulla varmistetaan, ettei yksi sukupolvi käytä ainutlaatuisia malmivarantojamme ja että niiden tuotto vahvistaa kansallista hyvinvointia myös kaivannaisten hyödyntämisen jälkeen Norjan valtiollisen öljyrahaston tapaan.

Yhteiskunnan on saatava korvaus kaivosmineraalien hyödyntämisestä. Kaivosmineraalien sekä teollisuusmineraalien hyödyntämiselle asetetaan louhintamäärään perustuvat louhintamaksut sekä korvaus hyödynnetyn kaivosmineraalin taloudelliseen arvoon perustuen. Louhintamaksuja voidaan myös suoraan kohdistaa ympäristövahingoille ja ennallistamistyöhön sekä jyvittää kunnille.

Louhintamääriin perustuva louhintamaksu ja kaivosmineraalien arvoon perustuva kaivosmineraalivero kohdistetaan ympäristöhaittojen rahastolle. Ympäristöhaittojen rahaston varoja käytetään erityisesti ympäristöhaittojen ennaltaehkäisyyn ja korjaamiseen. Rahastoa voidaan käyttää myös erilaisten vaihtoehtojen vahvuuksien kuten luontomatkailun tukemiseen. Tavoitteena on paikkakuntien elinvoimaisuuden ja luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja vahvistaminen. Lisäksi kaivosluvan myöntämisen edellytyksiin lisätään vaatimus toiminnan aloittamisen edellytyksenä olevan talletuksen tekemisestä erikseen perustettavaan konkurssirahastoon. Talletuksen suuruus määräytyy ympäristönsuojelulaissa määritellyn ympäristölupaviranomaisen tapauskohtaisesti arvioiman hankkeisiin liittyvän riskin suuruuden mukaisesti.

Konkurssirahaston tavoitteena on vahvistaa korvausjärjestelmien kokonaisuutta siten, että talousvaikeuksiin joutuneiden kaivostoiminnan harjoittajien toimintaan liittyvät ympäristövelvoitteet hoituisivat ilman valtion taloudellista väliintuloa. Konkurssirahastojärjestelmä toimii niin kutsuttuna toissijaisena ympäristövastuujärjestelmänä, joka kattaa tilanteet, joissa vahingon aiheuttanut yritys on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Lähtökohtaisesti periaatteena on, että ympäristöhaitan aiheuttanut toimija kustantaa myös haitan korjaamisen ja esimerkiksi kaivosalueen ennallistamisen.

Heiskanen Ulla
Puhtaan Saimaan puolesta ry

